

SZABÓ TIBOR

Budapest

Fémcsíkok sávos képsorok kialakításához

Az általános iskolai orosznyelv-oktatásban az utóbbi fél évtized folyamán újszerű módszertani törekvés indult el. A törekvés lényege az, hogy a beszédgyakorlásban az írást is, mint a gondolatok nyelvi kifejezésének egyik eszközét, az őt megillető didaktikai szerephez juttassa. Bár írásbeli gyakorlás korábban is volt, alkalmazási lehetőségei bizonyára nem (vagy nemcsak) a beszélni tudásra tanítás előtérbe állítása miatt nem bontakozhattak ki a kívánt mértékben, sokkal inkább amiatt, hogy nem elég számban voltak olyan alkalmas írásbeli gyakorlattípusok, amelyek a közvetlen, funkcionális beszédgyakorlás szolgálatába is állhattak volna. A törekvés az orosz nyelvi munkafüzetekben látott napvilágot, melyeknek a hagyományosakkal egységbe ötvözött újszerű írásbeli gyakorlatai ma már szervesen beilleszkednek az orosz nyelvi órák szerkezetébe és tevékenységi formái közé.

A jellemzően munkafüzeti gyakorlatoknak a kikísérletezése egy nagyon egyszerű, mégis igen praktikusnak látszó technikai újításhoz vezetett el. Az újítás lényege mindössze három darab fémcsík. Alkalmazása az applikációs képszemléltetés eljárásait bővíti, teszi gazdaságosabbá.

Köztudott, hogy az applikációs képek két féle didaktikai célt szolgálnak az idegennyelvi órákon: egyfelől segítik a szótanítást, másfelől segítik a tematikus beszédgyakorlást.

A tematikus beszédgyakorlásra szolgáló applikációs komplex képek kialakítása a forgalomban levő mágnesablán történik. Ezen, kis méretei (80×100 cm) ellenére, akár a legbonyolultabb egy gondolati, térbeli, vagy időbeli síkban ábrázolt képi szituáció is kialakítható. Az applikációs képekkel történő szótanítás számára azonban már nem nyújt elég teret, különösen akkor nem, ha a munkafüzetekben alkalmazott módszer szerint a képet írással is kombináljuk. Az írásnak itt nemcsak az a szerepe, hogy általa a tanuló önálló, egyéni gyakorlási lehetőséghez jut, hanem az is, hogy a képekhez „ötvözetként” nyelvi eszközöket, pl. kérdéseket kapcsolhat,¹ miáltal a szótanításnak természetesebb, kérdezve-felelő módját,² a beszédgyakorlásnak pedig funkcionálisabb, dialogizálva-beszéltető módját³ alakítja ki.

A kép és az írott kérdés egymás mellé helyezésére azonban – kis méretei miatt – a forgalomban levő mágnesábla már nem eléggé alkalmas, különösen akkor nem, ha több képet és több kérdést is el akarunk rajta helyezni. Nagyobb felületre van szükség. A mágnesábla méreteinek növelése fém alapanyaga, tetemes súlya, következőképpen nehezen kezelhetősége miatt nem célravezető. Hasznosabbnak látszik a normál méretű (100×200 cm-es) tantermi falitábla használata. Ehhez azonban fa alapanyaga miatt természetesen a mágneskockák nem tapadnak. Rajszöveget hívhatnánk segítségül a képek felerősítéséhez, ami azonban érthető módon károsítja, és hamar írásra alkalmatlanná teszi a tábla festett felületét. A képeknek a tantermi falitáblára mágneskockákkal történő felerősítését a bevezetőben említett fémcsíkokkal végezhetjük el. (A fémcsíkok a mágnesábla névanalógiájára a „mágnescsík” elnevezést kaphatják.)

¹ Idegen Nyelvek Tanítása 1972/3, 89–90. old.

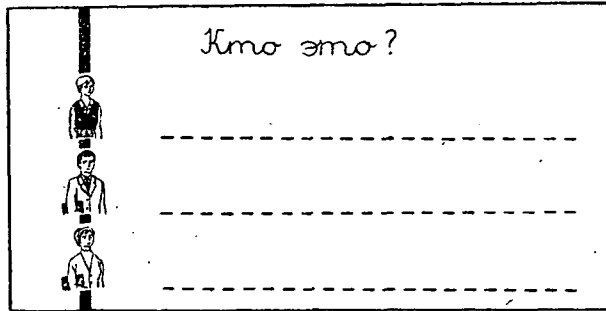
² Módszertani Közlemények 1974/1, 57–59. old.

³ A dialogizálva-beszéltető módról később adunk közlést.

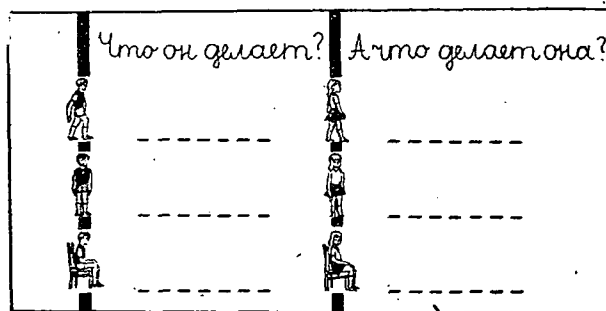
Ezek házilag is elkészíthetők. Három darabra van szükség. Hosszuk 1000 mm. Szélességük 20 mm. Vastagságuk 0,5 mm. Szélei éleit reszelővel kissé legömbölyítjük, hogy saját, vagy tanítványaink kezét ne sértse meg. Egyik végükön 50 mm-nyi darabot horogszerűen meghajlítunk. Ezzel történik a tábla felső szélére a rögzítésük, és a tábla felületén tetszés szerinti helyre való eltolásuk, akár gyakorlás közben is, amikor a mágneskockákkal rájuk erősített képek helyét a gyakorlás érdekében meg kell változtatni.⁴ Mindhárom fémcsikot matt festékkel a tábla színével egyezőre festjük. Mutatópálca szerű könnyedséggel hordozhatók egyik osztályból a másikba.

Miért éppen három mágnescsikra van szükség? Egyfelől, mert bármilyen nagy is a falitábla, háromnál több csik a kép- és kérdéskombinációkkal nem fér el rajta. Másfelől, mert a vizsgalódások szerint, három sávban általában minden általános iskolai szintű lexikai, nyelvtani jelenség képileg kifejezhető. Így azután eredeti célján, a szótanításon túllépve 'szélesebb körű nyelvi szemléltetésre és gyakorlásra (pl. mondastruktúra, paradigma, analógia, helyviszonyok⁵ stb. gyakorlására) is lehetőséget ad, természetesen úgy, hogy a képekhez ezeknél is kapcsolódhat írás, akár kérdés, akár válasz, akár mindkettő formájában is, de kapcsolódhat a különböző nyelvtani végződések, előljárósók stb. írásbeli szemléltetése is.

Az alkalmazott mágnescsikok számától függően egysávos, kétsávos és háromsávos sorgyakorlatok alakíthatók ki. Illusztrációnkon mindháromból bemutatunk egyet-egyet.

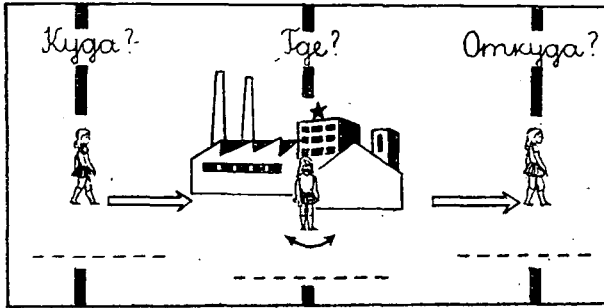
Egysávos képes sorgyakorlat
(szójelentés gyakorlása)

Kétsávos képes sorgyakorlat
(azonosság kifejezésének gyakorlása)

⁴ Idegen Nyelvek Tanítása 1970/3, 86–87. old.

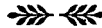
⁵ Módszertani Közlemények 1974/4, 282–286. old.

Háromsávós képes sorgyakorlat
(helyviszonyok kifejezésének gyakorlása)

A sávós képes sorgyakorlatok szóbeli gyakorlásra éppen úgy használhatók, mint írásbeli gyakorlásra. Ez utóbbi esetben (az illusztrációkon a pontokkal jelölt helyekre) a képek és kérdések összefüggésében megadott tanulói válaszok fel is írhatók. Az ilyen sorgyakorlatok feladatlapok helyettesítését is szolgálhatják: a táblán képekből és kérdésekből kirakott feladatokat a tanulók füzetükben, vagy tiszta lapon oldják meg. Ez aztán történhet gyakorlási, ellenőrzési, felmérési céllal egyaránt.

A mágnescsíkok és az általuk kialakítható eljárások hasznát akkor érezzük meg kellőképpen, amikor felismerjük szélesebb körű használhatóságukat és azt, hogy felhasználásukkal nemcsak szemléletes ismeretfeldolgozásra és frontális begyakorlásra, hanem tervszerű, írásban végzett önálló, egyéni nyelvi gyakorlásra is lehetőséget adhatunk tanítványainknak igen költséges oktatógépek nélkül, mégis (talán nem túlzással) a korszerűség jegyében.

Niederhauser Emil:

ÍGY ÉLT NAGY PÉTER

Nagy Péter az egyetemes és az orosz történelem kiemelkedő alakja. Az elmaradott Oroszországból utat nyitott a fejlettebb Európa felé, új várost alapított a Néva partján.

Elment tanulni Európa nyugati államaiba, majd a tanultak alapján megindította az ipari fejlődést Oroszországban, egységes írást teremtett, iskolákat alapított. Tekintélye, nagysága messze túlemelkedett Oroszország határain. Róla, alkotásairól szól a könyv.

(Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest. 1974.)

Läng György:

A TAMÁS-TEMPLOM KARNAGYA

A Bach-dinasztia leghíresebb tagjáról, Johann Sebastianról, a világ zeneművészetének egyik legnagyobb alakjáról szól ez az életrajzi regény.

Végigkísér gyermekkorán, majd az ifjúkor, a férfikor hányattatásairól, példátlan művészi ter-

mékenységéről, majd öregkoráról. Bach a német műzene megalapítója, kiváló zenetanító, lángeszű, bámulatos szorgalmú ember.

(Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest. 1974.)

Arthur Ransome:

FECSKÉK ÉS FRUSKÁK

Az angol gyermekirodalom nagy klasszikusának a hatása alól nehezen tudná kivonni magát az olvasó. De minek is akarná. A regény kis hősei, a Walker gyerekek egy vakáció alkalmával óserdővé varázsolják fantáziájukkal a kis erdőt, tengerré a tavat és „bennszülötté” a felnőtteket. S ekkor már kezdődhet a játék. Az izgalmas lopakodás, a „tengeri” hajsz, az ellopt kincsek felkutatása mind-mind egy csodálatos vakáció kedves emléke lesz.

A regény minden sora azt súgja, próbáljátok meg ti is, hátha nektek is sikerül.

(Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest. 1974.)